

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Tage Langvad

SLÆGTEN LANGVAD

FRA

STENDERUP

==F O R O R D==

Efter min faders død i 1942 arvede jeg en hel del slægtpapirer, bl.a. oldefaders stilebog og eksamensbevis fra seminariet, et stort antal breve og en del attester fra offentlige myndigheder.

Dette vakte min interesse for slægtens historie, og i årene derefter har jeg sporadisk og usystematisk indsamlet oplysninger om vor slægt.

Da jeg blev pensioneret, tog jeg mere systematisk fat på at udarbejde en slægtshistorie, og her foreligger det foreløbige resultat. Jeg håber at få mulighed for at lave en fortsættelse omhandlende min faders og min egen generation.

Risskov, 1986.

Tage Langvad.

Navnet Langvad, som betyder "Langt vadested", vidner ligesom mange andre stednavne med endelsen -vad om vadesternes betydning for tidligere tiders samfærdsel. At et stednavn er blevet til et personnavn, er meget almindeligt. En del kan henføres til de unge mænds soldatertid, hvor det ofte var nødvendigt at skelne mellem to eller flere med samme -sen-navn, og også i anden sammenhæng er en Hansen eller Jensen blevet karakteriseret ved bopæl eller fødested.

Efterhånden viste det sig for upraktisk med fadernavnet som skiftende familienavn, således at Jens Hansens børn hed Hans Jensen og Maren Jensdatter, og i 1771 udstedte Struense en forordning om, at der ved børns dåb skulle vælges faste, uforanderlige slægtsnavne. Bestemmelsen gjaldt kun for Slesvig, og på grund af Struenses fald 1772 kom en tilsvarende bestemmelse for kongeriget først i 1828. Den blev på grund af sin uklare formulering årsag til det utal af -sen-navne, vi har nu som "faste slægtsnavne".

Vor slægt nedstammer fra Nis Jørgensen Langvad, der blev født i Stenderup i Toftlund sogn, Haderslev amt i 1776 som ældste søn af Jørgen Nissen. I Stenderup findes et engstykke kaldet Langvad (G. Helge Petersen: Toftlund Sogn, Fortid og Nutid. Danskerens Forlag, 1942. side 112), og sammenholdt med den ovennævnte forordning af 1771 er oprindelsen til vort slægtsnavn så godt som sikker.

I Sønderjylland findes adskillige steder med navnet Langvad, og i et tilfælde er det med sikkerhed antaget som slægtsnavn. Det drejer sig om Langvadgården i Ødis, som har navn efter et vadested over Kongeåen. En del af slægten herfra har i sin tid fået navnet fortysket til Langwadt, og nogle har beholdt denne form, bl.a. urmager Marius Langwadt i Åbenrå (død 1940). En anden gren af slægten har omdannet navnet til Langvardt, bl.a. penselfabrikant Jes Langvardt, Århus (død 1946). En tredje gren af slægten har beholdt den oprindelige form, bl.a. sodavandsfabrikant Jørgen Langvad, Ribe (død 1902).

I det øvrige Danmark findes stednavnet Langvad en halv snes steder, og det nyeste eksempel på, at dette stednavn er blevet antaget som personnavn, er fra 1921, da overlærer Pe-

tersens børn fik navnet, vistnok fordi deres moder stammede fra Langvadmølle ved Roskilde. Det drejer sig bl.a. om civilingeniør Kay Langvad, Reykiavik og kontorchef Helge Langvad, Københavns Magistrat, de er begge døde, hhv. 1982 og 1964.

En fjerde - og vistnok den talrigeste - slægt nedstammer fra proprietær Peter Christian Langvad, som overtog gården "Høgholt" i Hørmested sogn, Hjørring amt efter sin svigerfader, proprietær Fevejle. Han var født ca. 1790 og havde to sønner og en datter. Fra den ene søn nedstammer bl.a. brødrene Fritz Ditlev og Karl Langvad, der var sognefogeder i henholdsvis Dollerup og Rind, Viborg amt. Fra den anden søn nedstammer bl.a. skorstensfejermester Hermann Langvad i Silkeborg. Overlæge Aksel Langvad, Fakse, hører også til denne slægt, men vistnok en kvindelinie. Det samme gælder formodentlig skoleinspektør Christian Langvad, København. Hvor proprietær Langvad har navnet fra, ved jeg ikke, men der er i Thy en landsby ved navn Langvad. Ifølge Trap: "Danmark" blev Thisted bispegård 1760 solgt til Peter Langvad. I Sæby findes et "Lars Langvadsstræde", men lokalhistorikeren Ejner Jacobsen kunne ikke oplyse mig om oprindelsen til navnet. Derimod omtales i hans bog: "En by ved havet" en vægter, Christian Petersen Langvad, som fratrådte 1854 på grund af alder.

Foruden de Langvad'er, der med sikkerhed kan henføres til vor slægt, er jeg i Toftlund kirkebog stødt på en del flere. Svend Knudsen og Ellen Nisdatter i Stenderup havde en søn og to eller tre døtre med navnet Langvad. Sønnen, Nis Svendsen Langvad er født i 1775, året før tipoldefar, Nis Jørgensen Langvad, og han døde i 1835. Han var "Småmand og Hjuler", og var gift med Ingeborg Martensdatter. De fik fem sønner, hvoraf to døde som små, og to døtre. Jeg har ikke fundet yderligere oplysninger om disse mennesker eller deres eventuelle efterkommere hverken i Toftlund kirkebog eller i kirkebøgerne for de ca. ti nærmeste omkringliggende sogne. Jeg går derfor ud fra, at denne slægt er uddød eller udvandet. Det er en nærliggende mulighed, at Ellen Nisdatter var søster til Jørgen Nissen, så altså Nis Jørgensen Langvad og Nis Svendsen Langvad var fætre.

Arne Langvad (V,20) har fortalt mig, at han engang havde besøg af en mand, som lavede bomærker eller våbenskjolde

for folk. Vedkommende mente, at der i U.S.A. var et halvt hundrede familier med navnet Langvad. Dette lyder ikke usandsynligt, idet jeg fra nogle af de førnævnte slægters medlemmer har fået oplyst, at en del Langvad'er udvandrede i slutningen af forrige århundrede.

E F T E R S L Æ G T S T A V L E

for Nis Jørgensen Langvad fra StenderupI FØRSTE SLÆGTLED

- 1 Nis Jørgensen Langvad født 21/1 1776 Stenderup, Toftlund sg.
som ældste søn af Jørgen Nissen og Ane Marie Michelsdatter.
Ingen af hans 4 søskende bar navnet Langvad. Han var husmand
og daglejer i Agerskov og døde i Gøtterup 23/9 1861. Gift m.
2 Maren Mathiasdatter Nansen døbt 8/6 1778 i Lund, Tiislund sg.
død 3/11 1845 i Gøtterup, Tiislund sg.

II ANDET SLÆGTLED

- 1 Ane Langvad født 26/5 1805 i Gestrup, Agerskov sg. død 2/8 1827.
2 Jørgen Nissen Langvad født 22/5 1807 i Gestrup. Han var Husmand
og daglejer; 2 børn kendes. G. 12/5 1846 i Arrild m.
3 Kirsten Andersen født 15/6 1816 i Roost, Arrild sg.
- 4 Matthias Langvad født 27/11 1809 i Gestrup, død 14/3 1848 i
Kamptrup, Hygom sg. Lærer i Stenderup 1829, Lyngbye Seminarium
1831 - 32, distriktsskolelærer i Tiislund 1841, skolelærer i
Kamptrup og kirkesanger i Hygom 1846. G. 4/11 1841 m.
5 Ise Raben født 4/1 1804 i Stenderup død 30/3 1849 i Harreby,
Hygom.
6 Anna Marie Langvad født 12/2 1812 i Agerskov.
7 Maria Elisabeth Langvad født 10/5 1814 i Agerskov, g. 27/7 1843
i Bevtoft sg. m.
8 Hans Jørgen Petersen Brink
9 Mette Marie Langvad født 8/9 1817 i Nustrup sg. død 12/9 1850
g. 8/12 1843 i Arrild m.
10 Peder Christian Hansen født 1812. Avlskarl i Arrild.
11 Walborg Langvad født 4/9 1820 i Branderup sg. g. 23/3 1849 i
Arrild m.
12 Hans Holm, 60 år. Avlskarl i Galsted, Bevtoft sg. Død ?
G. anden gang 1857 i Toftlund sg. m.
13 Bened Bennedsen født i Aabøl, Aal sg. 4/5 1801. Snedker og
Enkemand på Pughøj. Død ?

III TREDIE SLÆGTLED

Jørgen Nissen Langvads børn (II,2)

- 1 Morten Matthiesen Langvad født 6/3 1851 i Arrild.
2 Marie Christiane Langvad født 12/9 1854 i Rurup.

Matthias Langvads børn (II,4)

- 3 Nis Kristian Langvad født 13/9 1843 i Tiislund, død 16/6 1912 i Silkeborg, begr. i Esbjerg. Privatskole i Esbjerg 1873, førstelærer ved den nyoprettede offentlige skole 1877, overlærer, skoleinspektør ved Esbjerg kommunale skolevæsen, til han af helbredsgrunde tog sin afsked og flyttede til Silkeborg 1906. G. 25/5 1874 i Kalvslund m.
- 4 Laura Kristine Schmidt født 6/4 1845 i Østerlindet, død 29/4 1887 i Esbjerg. 8 børn.
G. anden gang 1893 m.
- 5 Arentsine Petersen født 9/2 1845 i Ålborg, død 18/2 1904 i Esbj.
- 6 Carl Martin Langvad født 2/7 1847 i Hygom, død 15/4 1890 i Chicago.

IV

FJERDE SLÆGTLED

Nis Kristian Langvads børn (III,3)

- 1 Valdemar Langvad født 5/6 1875 i Esbjerg, død 26/12 1942 sst. lærer, viceinspektør, overlærer i Esbjerg. G. 21/7 1905 i Svendborg m.
- 2 Emile Ring Andersen født 9/7 1882 i Svendborg, død 3/9 1913 i Esbjerg. 3 børn.
G. anden gang 14/10 1922 på Frederiksberg m.
- 3 Rasmine Eriksen født 30/7 1889 i Gelsted, død 3/3 1975 i Hvidovre. 1 barn.
- 4 Isa Marie Langvad født 21/8 1877 i Esb. Død 29/10 1955 i Esb. G. 10/11 1902 i Esb. m.
- 5 Rasmus Enkegaard (f. Petersen) født 9/7 1867 i Odder, død 7/11 1940 i Esb. Navneforandring 22/5 1905. Lærer i Esb.
- 6 Ejnar Mathias Raben Langvad født 17/1 1880 i Esb. Død 1940 v. torpedering i Oslo Fjord. Hovmester i D.F.D.S. g. 8/11 1909 m.
- 7 Anna Thora Andrea Posborg Christensen født ?, død ? Ægteskabet opløst 1927. 2 børn.
- 8 Marie Kirstine Langvad født 10/11 1881 i Esb. Død 17/6 1963 sst. Kommunelærerinde i Esb. Ugift.
- 9 Axel Laurids Schmidt Langvad født 30/7 1883 i Esb. Død 18/3 1948 i Aalborg. Direktør i Ålborg Foderstof-Import. g. 18/4 1908 i Stavanger m.
- 10 Sigrid Hoff-Svendsen født 22/6 1887 i Porsgrund, død 14/9 1973 i København. 3 børn.

- 11 Karl Kristian Langvad født 27/9 1885 i Esb, død 5/4 1956 sst. Malermester i Esb. Agent for "Cunard White Star". G. 16/6 1914 i Bern (Schweitz) m.
- 12 Maren Kirstine Frandsen født 4/9 1884 i Smejrup v. Assens, død 2/12 1964. 3 børn.
- 13 Helge Langvad født 14/2 1887 i Esb. Død ? . Gartner i Stegsted v. Odense. G. 31/1 1923 i ? m.
- 14 Petra Oline Mathilde Henrichsen født 25/9 1881 i ? , død ?. Ingen børn. (? børn i nr. 14's 1. Ægteskab).
- 15 Åge Langvad født 14/2 1887 i Esb. Død 22/7 1955 i Rødekro. Maler i Rødekro. Ugift.

V

FEMTE SLÆGTLED

Valdemar Langvads børn (IV,1)

- 1 Tage Langvad født 29/4 1908 i Esb. Lektor i kemi v. Aarhus Universitet. G. 15/1 1933 m.
- 2 Else Margrethe Hemmingsen født 13/11 1910 i København. 2 børn.
- 3 Vibeke Langvad født 27/1 1911 i Esb. Talelærer i Århus. G. 9/7 1938 i Esb. m.
- 4 Victor Valdemar Landau Bloch født 14/1 1912 i København, død 17/4 1979 i Århus. Talelærer i Århus.
- 5 Jørgen Ring Langvad født 9/7 1913 i Esb. Overlærer v. Frederiksberg Skolevæsen. G. 27/5 1939 i Lystrup m.
- 6 Aagot Blicher født 10/5 1915 i ? Overlærer v. Frederiksberg Skolevæsen. 3 børn.
- 7 Elise Langvad født 10/9 1924 i Esb. Børnebibilotekar i Næstved Ugift.

Isa Marie Enkegaard f. Langvad's børn (IV,4)

- 8 Thorkild Enkegaard født 19/9 1903 i Esb. Kontorchef i D.F.D.S.'s Esbjerg -Afdeling. Død 6/1 1970. G. 26/10 1928 i Esb. m.
- 9 Valborg Steinmüller født 3/9 1905 i Esb. 2 børn.
- 10 Arne Enkegaard født 5/12 1904 i Esb. Apoteker i København. G. 1/5 1932 i Esb. m.
- 11 Agnes Christine Nielsen født 21/1 1906 i Esb. (?). Død ? i Kallundborg (?). 3 børn.
- 12 Laura Enkegaard født 27/6 1907 i Esb. Død ? Lærerinde i Esb. overlærer i Kbh. G. 28/12 1937 i Esb. m.
- 13 Johannes Nicolaus Balmer f. Sørensen. Født 26/8 1912 i Graasten. Ansat i post- og telegrafv. 3 børn.

- 14 Frede Enkegaard født 12/4 1911 i Esb. Død ? Sanglærer v. Ribe Statsseminarium og Jonstrup do. G. 3/1 1936 m.
- 15 Ingeborg Marie Elisabeth Arentoft født 10/1 1915 i Skanderborg. 3 børn.
- 16 Rigmor Enkegaard født 10/12 1912 i Esb. Postass. i Esb. G. 31/12 1939 m.
- 17 Svend Udh Jepsen født 19/3 1914 i Krarup, Tistrup sg. Død 20/10 1974. Radiotelegrafist i Skagen og Blåvand. RD 1973. 5 børn.
- 18 Aasta Enkegaard født 9/10 1915 i Esb. Fotograf. G. 21/3 1951 i Esb. m.
- 19 Gunnar Buus Jensen født 24/7 1921 i ? . Disponent. 2 børn.

Ejnar Langvads børn (IV,6)

- 20 Arne Langvad født 30/9 1908 i Kbh. Død 5/11 1979 i Baldwin, Long Island, U.S.A. Landmand i Danmark; do i Canada 1929. Værktøjsmager i Brooklyn, U.S.A. G. 5/7 1940 i Brooklyn, N.Y. m.
- 21 Edith Olsen født 9/6 1906 (?). 3 børn.
- 22 Elisabeth Langvad født 22/4 1910 i Esb. Lærereksamen. Forr. i Odense. Ugift.

Axel Langvads børn (IV,9)

- 23 Helga Langvad født 27/2 1909 i Hasseris, Ålborg. G. 1/4 1931 i ? m.
- 24 Knud Vermehren født 19/12 1890 i ? Reklamekonsulent. 2 børn.
- 25 Gudrun Langvad født 11/10 1911 i Hasseris, død 16/2 1971 i Kbh. Korrespondent i Flyvevåbnet.
- 26 Henning Langvad født 22/11 1913 i Hasseris, Regnskabsfører hos Fog og Mørup. G. ? m.
- 27 ? . ? børn.

Karl Langvads børn (IV,11)

- 28 Ragnhild Kathrine Langvad født 26/3 1915 i Bern, død 3/4 1952 i Esb.
- 29 Tove Marie Langvad født 13/3 1916 i Bern. G. 8/9 1942 i Kbh. m.
- 30 Palle Josef Christensen født 7/7 1915 på Frb. Overass. 2 børn.
- 31 Aase Langvad f. 24/12 1927 i Esb. Bankass. G. 7/4 1955 i Esb. m.
- 32 Bent Lindestrøm født 6/2 1930 i Kbh. Bankrevisor. 2 børn.

F Ø R S T E S L Æ G T L E D

Tipoldefader, Nis Jørgensen Langvad (I,1), blev født i Stenderup i Toftlund sogn 21/1 1776 som ældste søn af Jørgen Nissen og Ane Marie Michelsdatter. De er begge født omkring 1750 og blev gift 20/10 1775 i Toftlund.

I overensstemmelse med almindelig navneskik opkaldtes ældste søn efter sin farfader og næstældste søn efter sin morfader. Derfor blev Jørgens og Anes næste søn døbt Michel Jørgensen, men han fik ikke navnet Langvad i kirkebogen. Det samme gælder de tre følgende børn, der var piger. Den sidste af disse fødtes i 1788 og en måned senere døde Jørgen Nissen. I 1805 er Michel i kirkebogen opført med navnet Michel Jørgensen Langvad som fadder til sin broderdatter, Ane. Hans senere skæbne har jeg ikke kunnet finde nogen oplysninger om, ligesom jeg heller ikke har fundet efterkommere efter ham.

Nis Jørgensen Langvad blev gift med Maren Matthiasdatter Nansen (I,2), men hvor og hvornår har jeg ikke fundet. Maren blev døbt 8/6 1778 i Tiislund; hendes forældre var Matthias Nicolaisen og Anna Matthieses Datter af Lund, Tiislund sogn. Fra 1805 til 1814 boede Nis og Maren i Gestrup, Agerskov sogn, hvor de i kirkebogen er opført som "Husfolk" eller "Kodnere" (Boelsmandsfolk). I denne periode blev deres første fem børn født (II, 1,2,4,6,7). Det er sandsynligt, at Nis og Maren har været flittige og sparsommelige, for i 1814 flyttede de til Beck i Nustrup sogn, hvor Nis købte en halv gård, og her fik de en datter (II,9). Deres gårdmandstid varede imidlertid kun kort; Nis gik fallit i 1817, og de flyttede til Rurup i Brandrup sogn, og de ernærede sig som "Hyrefolk". Deres yngste datter er født her (II,11). I 1826 træffes de tilbage i Agerskov sogn, denne gang i Rangstrup by, hvor Nis ved sønnen Matthias's konfirmation er opført som "Huslejer". Han har nu resten af sit liv været daglejer rundt om på gårdene. I 1834 rejste han og Maren til Hjartbroe i Bevtoft sogn, og her boede de og var "Inderste og Daglejer", da datteren Mette Marie blev konfirmeret i 1835. (En "Inderste" er en mand, der har lejet et hus uden jordtilliggende). Imidlertid er Nis i folketællingslisten for Nørre Rangstrup Herred i 1835 opført som tyende hos en gårdmand i Gestrup, Agerskov sogn. Senere flyttede de til Tiislund, hvor Maren døde 3/11 1845 og Nis 23/9 1861.

Ifølge kirkebogen var han "Arbejdsmand og blev understøttet af Agerskov Sogn, men opholdt sig hos Svigersønnen, Inderste Hans Jørgen Brinck i Gøtterup. Han blev 86 Aar gammel."

A N D E T S L Æ G T L E D

Nis og Maren Langvads børn.

Anna Langvad (II,1) er født og hjemmedøbt 26/5 1805 i Gestrup. I 1827 fødte hun den 24/7 i Rangstrup tvillingerne Mette Christine Brodersen og Bodel Maria Brodersen, "Døtre af Anna Langvad, ugift, og udlagte Barnefader Broder Brodersen i Leutved, N. Lygum Sogn," Efter fortegnelsen over fadderne er i kirkebogen tilføjet: "Anm. Tvillingerne uægte fødte." Det blev en sørgelig begivenhed, for Anna døde 2/8, Bodel døde 10/8 og kom ikke i kirke, medens Mette var i kirke 19/8, men døde lillejuleaften samme år.

Jørgen Nissen Langvad (II,2) er født 22/5 1807. Han var fadder ved ovennævnte Mette Brodersens fremstilling i kirken, men derudover har jeg intet kendskab til ham, før han 12/5 1846 blev gift i Arrild med Kirsten Andersen (II,3), som var født i Roost, Arrild sogn 15/6 1816. Kirkebogen oplyser, at det var første ægteskab for begge, og at han var avlskarl og hun knippelspige på "Sandet". Den 6/3 1851 fik de en søn Marten Matthiesen Langvad (III,1). I 1854 var de flyttet til Rurup i Branderup sogn, hvor Jørgen i kirkebogen er opført som tjenestekarl ved datteren Marie Christiane Langvads fødsel 12/9 samme år.

Hvad der senere er hændt denne gren af slægten, har jeg ikke fundet nogen oplysninger om, men onkel Axel (IV,9) har fortalt mig, at en fætter til bedstefader (III,3) var gartner på Gram Slot, og at han havde bedt bedstefader om at indkræve nogle penge, som han havde til gode hos en mand i Esbjerg. Senere havde vistnok samme fætter overnattet hos familien i Esbjerg på vej til Amerika. I Udvandrerarkivet i Ålborg har jeg ikke kunnet finde ham i fortegnelserne over "indirekte udvandrere" i perioden 1890 - 1902.

Matthias Langvad (II,4), oldefader, blev født 27/11 1809 i Geestrup, Agerskov sogn. Som tidligere nævnt flyttede familien en del rundt, og i 1826 var de bosat i Rangstrup, Agerskov sogn. Her blev Matthias konfirmeret, og i kirkebogen anføres, at han er "lærenem og sædelig". Fra efteråret 1829 til februar 1832 var han interimslærer ved skolen i Stenderup, som var en "biskole" i Toftlund sogn. I sine ansøgninger om optagelse på seminarium og senere om embeder anfører han, at han er i fattige Kaar, men at det fra min tidligste Ungdom har været mit Hjertes Ønske og inderligste Attraa at vorde et Redskab i Forsynets Haand til mine unge Medchristnes Oplærelse. Dette er også med Guds og gode Menneskers kraftige Bistand og Medvirkning blevet opfyldt.

Man gætter næppe fejl ved at antage, at disse gode mennesker indbefatter hans tilkommende svigerforældre, som boede i Stenderup, medens hans forældre boede i Rangstrup, 15 km borte.

I 1831 sendte Matthias's fader følgende ansøgning, som efter skriften at dømme er skrevet af Matthias:

Hoch und Wohlgeborener Herr Conferentzrath
und Amtmann, Gnädiger und Hochgebietender
Herr.

Mein Sohn Matthias Langvad, der sich dem
Schulfach zu widmen wünsht, und sich be-
reits darauf vorbereitet hat, gedenkt um
Michelis sich auf das Seminarium zu Lång-
bøye in Jydland zu begeben.

Bevor diess aber geschehen kann, muss ich,
da gedachter mein Sohn landmilitairpflich-
tig ist, Eure Hoch und Wohlgebohrenen Er-
laubniss dazu haben, und ich bitte unter-
thänig, diesem meinen Sohn diese erbetener
Erlaubniss, sich aufs Schullehrer-Semina-
rium zu begeben, gnädig zu ertheilen, da-
mit er in der Zukunft, der Militairpflich-
tigkeit wegen, nicht in Ansprache genommen

werden können.

Hierüber

Nis Jörgensen Langvad.

Ansøgningen er ikke dateret; derimod er svaret, som er skrevet på bagsiden af ansøgningen forsynet med både nummer og underskrifter:

68. Dem Supplicanten wird hiermittelst die Erlaubniss ertheilt, das Schullehrer-Seminarium zu Lyngbye in Jütland zu besuchen; doch hat er zuvor dieses in der Königl. Reitvogtei und bei seinem Legsmanne zu produciren als auch hieführ auf der jährlichen Landmilitairsession hieselbst den verordnungsmässigen Attest beizubringen.

Haderslebens Amthaus d 12 Jan. 1832.

A. D. P.

(sign.)

Prod. in der Reitvogtei
p Toftlund, d. 20 Febr.
1832.

(sign.)

Prodic Baulund d 5 Jan.
Anders Nissen Refslund
Legs Mand über d. sie-
bende Lege

Ansøgningen lyder i oversættelse,

Høj- og Velbårne Herr Conferensråd og Amtmand,
Nådige og Højtbefalende Herre.

Min søn Matthias Langvad, som ønsker at hellige sig skolefaget og allerede har forberedt sig derpå, påtænker til Mikkelsdag at begive sig til Lyngbye Seminarium i Jylland.

Men før dette kan ske, må jeg, da min nævnte søn er landmilitærpligtig, have Deres Høj- og Velbårneheds tilladelse dertil, og jeg beder underda-

nigt om nådigt at tildele denne min søn den ansøgte tilladelse til at begive sig til skolelærerseminariet, så at han i fremtiden ikke vil kunne komme på tale med hensyn til militærpligten.

Herover

Nis Jørgensen Langvad.

(Slutformularen kan formentlig oversættes ved:
Ærbødigst.)

Svaret lyder:

Ansøgeren tildeles hermed tilladelse til at besøge skolelærer-seminariet i Lyngby i Jylland; dog må han først forevise denne i Det Kgl. Ridesfogderi og hos sin læddsmand, og ligeledes medbringe den anordnede attest på den årlige landmilitærsession.

Den 1. marts 1832 begyndte Matthias på seminariet, og selvom uddannelsen var toårig, slap han altså for det første halvår, sandsynligvis på grund af den fine anbefaling, han fik af sognepræsten i Toftlund.

Seminarieundervisningen var den gang noget anderledes end i dag. Fra maj til oktober var der undervisning fra kl. 6 til 12 og 13 til 17, medens det om vinteren var fra 8 til 12 og 13 til 19. De to klasser havde en del timer fælles, bl.a. sang og gymnastik, og en del hver for sig, således at den enkelte elev havde godt 40 timer om ugen. Til fagene sang, gymnastik og religion var der 6 ugentlige timer til hvert, medens læsning, grammatik og stileretning tilsammen havde 5 og regning 4. Fædrelandshistorie, verdenshistorie, geografi og musik havde hver 1 time, og alt dette gjaldt begge årene. Derudover blev en lang række mindre emner behandlet. Der var 14 dages juleferie og 14 dages påskeferie, medens slutningen af juli og begyndelsen af august anvendtes til sommerferie for nederste klasse og til repetition for øverste. I oldefaders stilebog er der 24 stile på gennemsnitlig $7\frac{1}{2}$ side. Emnerne er alle stærkt moralsk og religiøst prægede, hvad et par titler viser: "Hvorfor er det vigtigt for en Synder at henvende sine Tanker til Gud?", "Udvikling og Oplysning af

den Sætning: Tilgiv ofte andre, men aldrig dig selv. ", "Ved hvilke Midler leder Gud Synderen til Omvendelse?".

Ved sin afgangseksamen i september 1833 fik Matthias hovedkarakteren: "Meget duelig" og endvidere attest for eksemplarisk vandel. I eksamensbeviset er aftrykt:

Extract af det specielle allernaadigste Reglement for det Kongelige Skolelærerseminarium i Lyngbye, af Dato 30 April 1813, for saavidt angaaer Seminaristernes Pligter, efterat de fra Seminariet ere dimitterede.

For ikke at forglemme det Lærte, og for ikke at forvænne sig Skolearbejdet, skulle de dimitterede Seminarister, om de ei strax kunne beforders til faste Skolelærerembeder, dog være pligtige til at søge at øve sig i Skolebørns Undervisning, som Hielpelærere eller Omgangsskolelærere om Vinteren, hvor dertil maatte gives Leilighed; og kunne de i saa Fald om Sommeren ernære sig af Bondearbejde. Gives ingen Leilighed til Øvelse i Skoleunderviisning paa fornævnte Maade, da maa Seminaristerne undervise private Folks Børn, dog saaledes, at de selv derved ikke fravænnnes deres tarvelige Bonde-Levemaade.

Efter nogle bestemmelser om årlige indberetninger til seminariet (hvilke ikke findes i Landsarkivet i Viborg) og om pligt til havedyrkning og plantning, slutter reglementet således:

Endskiøndt det strider mod Hensigten med Seminariets Oprettelse, at en Seminarist forlader Skolefaget, skal det dog ikke være ham gandske formeent, ifald der aabnes Vei for ham til bedre Lykke; men kommer nogen Seminarist i den Forfatning, at han ikke vil undervise Børn og ikke søge eller modtage noget Skolelærerembede, bør han strax anmelden det for Seminariets Direction, og derefter betale til Seminariets Kasse for den nydte Undervisning 150 Rbdl. Sølv, som samme kan beregnes at have kostet; ogsaa skal han, om han er yngre end 36 Aar, være pligtig til at udskri-

ves til Krigstjenesten.

I de følgende 8 år fortsatte han som lærer ved skolen i Stenderup, og efter forgæves at have søgt et par embeder blev han i 1841 af amtmanden i Haderslev kaldet til Skolelærer i Tiislund, og en uge senere meddelte biskoppen over Ribe Stift ham Collats, d.v.s. udnævnelse til kirkesanger. Både amtmanden og biskoppen pålægger ham at vise lydighed mod foresatte og at føre en sømmelig vandel, og desuden tilpligtes han uden særlig betaling at "undervise de Børn i det Tydske Sprog, hvis Forældre eller Formyndere maatte ønske det."

Den 4/11 samme år blev han i Toftlund kirke viet til Ise Raben (II,5), som var født i Stenderup 4/1 1804. Hun var yngste datter af Christen Peitersen og Karen Nissdatter Ravn i Stenderup, og "hun havde næret sig ved Skrædersyning." Hun var den yngste af seks søskende. Den ældste, Peter Raben blev fader til Christian Peter Raben, født 1825, som senere blev kordegn i Ribe og plejefader til Nis Christian og Carl Martin Langvad (se senere). Den næstyngste var Mette Marie Raben, som var ugift, og som i en kortere periode efter Ise Langvads død tog sig af de to drenge.

I Bevtøft-Tislund præstearkiv er der en protokol over præstens skolebesøg, f.eks. 13 besøg i Tislund skole i året 1844. Elevtallet varierede fra 3 til 21, og deres kundskaber var gode. Der findes også et regulativ, som ifølge "Regieringens Skrivelse af 6. Juli skal træde i Kraft fra Mikkelsdag samme Aar". Ifølge dette skulle skolelærerens emolumenter være for Tiislund:

1. Land til 2 Køer og 3 Læs Høe á 600 Pund samt 2 Læs Straa á 480 Pund.
2. 3 Tdr. Rug og 2 Tdr. Byg.
3. 24 Læs Mosetørv á 600 Stk.
4. 24 Rdl. Cour. i Skoleløn samt Halvdelen af Degnekaldets Indtægter.

Her i Tiislund fødtes Nis Kristian Langvad (III,3) 13/9 1843. I 1846 søgte og fik Matthias ansættelse som skolelærer i Kamptrup i Hygom sogn, og samtidig blev han kirkesanger her. Det har formentligt været økonomiske Grunde, der har fået ham til at skifte stilling, til trods for at han må have været afholdt i sognet. Dette fremgår af, at sognepræsten i sin anbefaling, der ledsagede Matthias's ansøgning skrev:

"Hvor ondt det end virkelig vil gjøre baade mig og det hele Tiislund Sogn at miste den værdige Skolelærer og Kirkesanger M. Langvad, maa jeg dog af billigt Hensyn til Herr Langvads Vel paa det varmeste anbefale hans Ansøgning, med Tilføjende, at han i Sandhed i enhver Henseende er fuldkommen værdig til denne Befordring."

I Hygom sogns præstearkiv findes følgende, der støtter formodningen om, at ønsket om flytning til Kamptrup skyldtes bedre økonomiske forhold der.

Fortegnelse over Omkostningerne ved Skolevæsenet i Kamptrup Skoledistrikt for Aaret 1847.

1. Skolelærerens Pøngeløn: 72 Rbd.
2. Skolelærerens løn in Natura:
 - a) Korn: 50 $\frac{3}{4}$ Skpr. Rug og 12 Skpr. 2 $\frac{3}{4}$ Fdkr. Boghvedegryn.
 - b) Fourage: 3300 Pund Høe og 1920 Pund Halm.
 - c) Klyne: 1421 Ringler.
3. Kongelige Afgifter af hus og Land: 4 Rbd.
4. Reparationer ved Skolen: 88 Rbd.

Skolelandets Dyrkning forrettes af Distriktets Gaardeiere og Haandarbeidet af de mindre Besiddere.

Kamptrup Skole d. 10de Decbr. 1847.

M. Langvad.

Hvad Kirkesangerembedet har indbragt, ved jeg ikke, men da det i Tiislund drejede sig om et halvt embede, medens det i Hygom var et helt, har det vel ogsaa medvirket til en forbedring af de økonomiske kår.

I en mappe mærket: "Kamptrup Skoles Byggesager 1827 - 1863", i Landsarkivet i Aabenraa, findes et udateret "Grundrids af nyt Skolehus i Kamptrup." Efter dette er bygningens længde 11 fag à 3 holstenske alen og bredden 12 holstenske alen. Da en holstensk alen formentlig var ca. 60 cm., har huset været på ca. 150 m², og heraf udgjorde skolestuen godt en trediedel, medens resten var skolelærerens beboelse.

Her i Kamptrup fødtes Carl Martin Langvad, (III,6), 2/7 1847. Matthias Langvad døde 14/3 1848 kun 38 år gammel. Også her har han åbenbart været afholdt. I mit arkiv findes to af-

skedsdigte, det ene i flere afskrifter, som takker ham for hans "Troskabs Daad". Det sidste er nok blevet sunget ved graven, idet der er angivet melodi: Hvo veed hvor nær mig er min Ende.

I 1947 besøgte jeg karetmager Anton Friis i Kamptrup, hvis ladebygning var den gamle skole. Han fortalte mig, at der engang var en degn i sognet, som havde pådraget sig en dødelig lungebetændelse, da han en streng vinterdag "sang en død til graven", d.v.s. gik i spidsen for ligtoget og sang salmer.

Fra afdelingsmeteorolog Henrik Voldborg har jeg fået oplyst, at januar 1848 var en del koldere end normalt, februar var noget varmere, men begyndelsen af marts igen ret kold, så oldefaders dødsårsag er sandsynliggjort.

Efter Matthias's død flyttede Ise Langvad ind i en lille lejlighed i Harreby Kro, og hun fik af Hygom kirkes midler tildelt en pension på 20 Rbd. foreløbigt for et år. Hun døde 30/3 1849, og de to forældreløse drenge kom i huset hos deres moster, Mette Marie Raben i Stenderup, og et års tid senere kom de til kordegn Raben i Ribe.

Anna Maria Langvad (II,6) er født i Geestrup 12/2 1812. Om hende ved jeg ikke andet, end at hun ifølge folketællingslisten i 1835 var ugift tyende i Geestrup.

Maria Elisabeth Langvad (II,7) er født 10/5 1814 i Geestrup, og ved folketællingen i 1835 var hun ugift tyende i Geestrup. I 1843 blev hun gift med den seks år yngre Hans Jørgen Petersen Brink (II,8) i Bevtoft sogn. Senere flyttede de til Gøtterup i Tiislund sogn, hvor Hans Jørgen var indørste. På deres gamle dage boede Nis og Maren her hos datteren og svigersønnen. Hvornår disse sidste er døde, ved jeg ikke, og heller ikke, om de fik børn.

Mette Maria Langvad (II,9) er født 8/9 1817 i Beck i Nustrup sogn. Hun blev konfirmeret i 1835 i Bevtoft, og i 1838 rejste hun til Arrild sogn, hvor hun kom i tjeneste som knipelspige hos en gårdmand i Roost. I 1843 blev hun gift med avlskarl Peder Christian Hansen (II,10), som var 31 år. Om de fik børn, ved jeg ikke; hun døde i 1850.

Walborg Langvad (II,11) er født i Rurup i Branderup sogn 4/9 1820. Hun blev gift i Arrild i 1849 med Hans Holm (II,12), 60 år, som var avlskarl i Galsted, Bevtoft sogn. Hvornår han døde, ved jeg ikke, men i 1857 blev Walborg gift i Toftlund med enkemanden Benned Bennedsen (II,13) på "Pughøj". Han var snedker og var født i Aabøl, Aal sogn i 1801. Deres videre skæbne kender jeg ikke.

T R E D I E S L Æ G T L E D

Jørgen og Kirsten Langvads børn.

Marten Matthiessen Langvad (III,1) og Marie Christiane Langvad (III,2) er omtalt under deres faders biografi (II,2).

Matthias og Ise Langvads børn.

Nis Kristian Langvad (III,3) er født i Tiislund 13/9 1843. I 1846 flyttede hans forældre som før nævnt til Kamptrup, og herfra har han sine første erindringer. I hans efterladte papirer er der fire stilebogsider, hvor han har skrevet: "De glædeste Minder fra min Barndom." og heraf citerer jeg et par ting:

Jeg husker ganske tydeligt, at der tæt ved Kamptrup Skole, hvor min Fader var Lærer, boede en Mand, som jeg efter Egnens Dialekt kaldte Volle; hvad hans Stamnavn var, husker jeg ikke. Denne Volle syntes jeg ret godt om, og Min Hengivenhed for ham styrkedes endnu mere, da han en skøn Dag, efter at være vendt hjem fra Heden, havde et lille Knippe Lyng med til mig, der var fuldt af de dejligste Rævlinger. Omendskjønt jeg ikke rigtig fandt Smag i dem, morede jeg mig dog med dem i mange Dage, da de havde den gode Egenskab, at de kunne trille, maaskee en mindre god Egenskab for voxne Folk.

Umiddelbart efter min Faders Død udbrød Oprørskrigen 1848. Da min Moder ikke kunde blive boende i Skolen, leiede hun en lille Leilighed i Harreby Kro, hvor jeg oplevede mange glade Timer. Jeg gik naturligvis mest

inde i Krocn, hvor der var mere Adspredelse, end hos min syge Moder.

Igennem Harreby kom der mange tydske Tropper. Engang kom der en lille Flok ridende efter Ribe til; men da de ved Kroen fik Underretning om, at Ribe var besat af Danskere, gjorde de omkring og rede i fuldt Kariere den samme Vei, som de vare komne. Denne Omstændighed morede mig meget; thi jeg var en Dansker med Liv og Sjæl, havde en Træsabel og et Do. Gevær og red hver Dag paa min Kiephest til Feldts mod Tydskerne. Efter min Moders Død (30/3 1849) flyttede min Tante (Mette Marie Raben), der opholdt sig hos os, med min Broder og mig til Stenderup. Da jeg kun var der et Aar, har jeg ingen særlige Barndomserindringer fra denne By.

Da Nis Kristian var 8 år, kom han og hans yngre broder Karl i huset hos sin 18 år ældre fætter Christian Peter Raben. Denne var lærer ved Ribe Borgerskole og kantor ved Domkirken. På grund af aldersforskellen kaldte de to drenge ham og hans hustru Dorthea for onkel og tante. I hans skudsmålsbog er der tre notater, nemlig konfirmationen i St. Catharinæ Kirke 11/10 1857, ankomst til Døstrup 25 km syd for Ribe i oktober 1860 og hans vielse i 1874. Normalt var en skudsmålsbog kun beregnet for tyende, og det er vel derfor, der ikke er flere notater.

I tiden 1860 - 1868 var han hjælpelærer forskellige steder i Sønderjylland, og desuden aftjente han sin værnepligt i Fredericia i tiden juni - oktober 1866. Derudover var han indkaldt til øvelse i 1868, 1870 og 1871.

I 1868 kom han på Søborg og Reimers kursus i København, og i juni 1869 bestod han lærereksamen med første karakter. Samme efterår blev han ansat som tredielærer i Odden Skole på Fanø. I Søren Alkærsigs bog: "Esbjerg Havn og By" II side 50 fortæller han om sig selv bl.a.:

Ved derfra stadig at have Esbjerg for Øje og af og til gøre en Tur der over, kom den Tanke snart op i mig, at der muligvis paa denne Plet kunde blive et Virkefelt for mig. Sommeren og Efteraaret 1872 gjorde jeg flere Rejser der over, kom i Forbindelse med flere af Beboerne og erfarede derved snart, at det var et almindeligt Ønske at faa en Skole oprettet paa Pladsen, ogsaa fordi Bolles-

ager Skole ved den stærke Tilgang fra Esbjerg var bleven overfyldt. Kort før Jul blev jeg paa Foranledning af Gæstgiver Morten Spangsberg m. fl. indbudt til et Møde i "Tutten" med de skoleinteresserede Beboere, hvor vi efter en længere Forhandling enedes om, at jeg straks i det nye Aar (1873) skulde begynde en Skole i Esbjerg. Jeg foretog da det i manges Øjne vovelige Skridt at opgive et fast Embede, for at begynde en privat Skole, og det oven i Købet paa en Plads som Esbjerg. Skolen blev aabnet 10. Januar 1873 med ca. 60 Elever i nuværende Havnegade Nr. 69 og holdtes gaaende som privat Skole til 1. November 1876, da der blev gjort Begyndelse til et offentligt Skolevæsen med mig som konstitueret Førstelærer.

I hans efterladte papirer findes Almanak for 1873 og 1874. Og heri er der nogle meget kortfattede dagbogsnotater. Et af de første er fra 8. januar 1873 og lyder: "begyndt Skolen i Esbjerg". (hvilken dato der er den rigtige, ved jeg ikke.) De fleste notater angiver afsendte og modtagne breve, og dengang var folk åbenbart flittigere til at skrive end i vore dage; i 1873 skrev han ca. 50 breve og modtog det samme antal. Desuden nævnes nogle fødselsdage og dødsfald. I ferierne besøgte han sin forlovede, Laura Kirstine Schmidt (III,4) og hendes forældre i Østerlindet. Det foregik ofte på den måde, at han gik til Ribe (ca. 30 km), overnattede der hos sine plejeforældre, og gik så næste dag til Østerlindet (ca. 30 km). Den 15. maj 1874 var han med børnene til bispevisitats i Bollesager skole, og derpå stopper notaterne. Grunden var, at han 2. Pinsedag, d. 25 maj blev gift med sin forlovede i Kalvslund Kirke på den danske side af grænsen, en halv snes km fra Ribe.

Privatskolen, som lå i Havnegade, fortsatte endnu et par år, men 1. november 1876 blev skolen overtaget af Jerne kommune, hvorunder Esbjerg hørte, og i 1877 opførtes den første offentlige skole i Esbjerg. Den lå i Skolegade 41 og kostede 14000 kr. I 1920'erne var der brugsforening i huset, og nu er det nedrevet. Skolen åbnedes 1. november 1877 med 137 elever og bedstefader som førstelærer. Desuden var der en andenlærer og en vinterlærer. I begyndelsen af 1880'erne var andenlæreren Karl Sørensen, som blev gift med bedstemoders søster Emilie. De tog senere navneforandring til Kalf, og i begyndelsen af 1920'erne var "onkel Sørensen" bestyrer på Danmarks pædagogiske Studiesamling i Køben-

havn. Adskillige i slægten i min generation kom i studietiden omkring 1930 jævnligt hos "moster Mille" og datteren Eva i Nr. Søgade.

I skolen i Havnegade fødtes Valdemar (IV,1) og Isa (IV,4). De følgende seks børn blev født i Skolegade; de sidste, tvillingerne Helge og Aage (IV,13 og 15) blev født 14. februar 1887, et par dage senere fik bedstemoder barselsfeber, og den 29. april døde hun. Fem år senere giftede bedstefader sig med enkefru Arentsine Holmsland; i det ægteskab var der ingen børn. Hun døde i 1904.

Esbjergs befolkningstal voksede stærkt og dermed også antallet af skolebørn. Da den første offentlige skole åbnedes i 1877, var der 137 børn fordelt i tre klasser. I 1883 var der 239 børn, i 1893 731 og i 1903 2284. Skolebyggeriet måtte naturligvis følge med, og i 1889 opførtes skolen i Danmarksgade med 8 klasseværelser. I 1894 blev Esbjerg selvstændig kommune, og samtidig byggedes skolen i Norgesgade, også med 8 klasseværelser, og i 1896 byggedes både Østre og Vestre skole, hver med 8 klasseværelser. Lærerpersonalet steg tilsvarende, og i 1894 blev bedstefader overlærer ved Danmarksgades skole, og i 1903 blev han inspektør for Esbjergs samlede skolevæsen. I de senere år skrankede han og led bl.a. af asthma. I sommeren 1905 gennemgik han en kur på Silkeborg Badesanatorium, men året efter måtte han alligevel give op. Det skete den 1. november 1906, 30-årsdagen for sin ansættelse ved Esbjergs skolevæsen.

Han flyttede så til Silkeborg, hvor han købte et hus med have ned til Remstrup å, og her boede han sammen med "faster Rie" (IV,8). Trods det svagelige helbred passede han haven, og når vejret var godt, kunne han tage en tur med "Marie ved årene og mig ved roret". Han kom jævnligt på besøg i Esbjerg, hvor en søn (IV,1) og en svigersøn (IV,5) var lærere, og familien besøgte også ham i Silkeborg. Den 4. juni 1912 var han endnu så rask, at han kunne skrive et fødselsdagsbrev til far, men den 16. juni døde han efter få dages sygdom. Den 22. blev han under stor deltagelse begravet fra Esbjerg Kirke (Vor Frelzers Kirke). Der var nekrologer i de tre Esbjerg-aviser og to mindeartikler i "Folkeskolen" nr. 30. Fra den sidste af disse citerer jeg:

Enhver, der har fulgt med i Byens Udvikling,
vil forstaa, at Langvad ikke valgte den letteste Læ-

rergerning i vort Land, snarere den sværeste. Peku- niært set var Gerningen elendig og pædagogisk over- ordentlig svær, men Langvads livlige Temperament og fortrinlige Humør hjalp ham over alle Vanskelighe- der - intet kunde faa Bugt med den lille glade Pæ- dagog, der elskede sin Gerning og derfor ogsaa blev elsket og afholdt af den forunderlige Pionerskare, som han hjalp til Rette i alle mulige Forhold.

Laura Kirstine Smidt (III,4) er født i Østerlindet den 6. april 1845 som nr. 8 af 12 søskende, hvoraf dog de to første, som var piger, døde tidligt. Hendes far var Laurids Jensen Smidt, født 21. juli 1796 i Østerlindet. I Landsarkivet i Å- benrå findes hans dagbog, som han førte fra 1820 til et par år før han blev gift i 1829. Derpå begyndte dagbogsoptegnel- serne igen i 1838 og fortsætter til midt i halvtredserne. Hans sønnesøn, Hans Schmidt, som arvede gården i Østerlindet efter sin fader, Jens Schmidt, og som senere flyttede til Kol- lund, har genskrevet det meste af dagbogen, der var skrevet med gotiske bogstaver, på nutidsdansk. I sin indledning skriver han bl.a.:

Det Billede, som "Laust Smej" tegner af sig selv viser en uhyre alsidig Mand; han var Bonde, Smed og Glaser (glarmester); han var ivrig Jæger, han spil- lede i sine unge Dage til Brylupper og Dans. Han var en dygtig Handelsmand, han var ivrig Planter og po- dede Frugttræer for Folk. At han ogsaa havde aande- lige Interesser i høj Grad, viser han ved trods den lange Vej at tage Del i Møderne paa Skamlingsbanken i Fyrrerne, ved at holde Aviser og deltage i Valg og hvad der ellers rørte sig i Tiden.

Hans Kone, Marie Kjerstine, født Jensen, var me- get dygtig, men ogsaa tør og streng. Det har ikke væ- ret en let Post; hun har faaet 12 børn, de sad med en stor Gaard, og Manden var næsten aldrig hjemme.

Af dagbogen citerer jeg nogle enkelte notater, som viser, at familierne Schmidt og Raben har kendt hinanden.

25/2 1838 Fastalavn. Ise fra Stenderup er her. Kom Fredag.
16/5 1840 Ise og M. Langvad kom med her hjem.

- 18/5 1840 I Dag kørte jeg Ise og Langvad paa Vejen til Aalkjær. (omtrent midt mellem Østerlindet og Stenderup)
- 5/9 1847 var vi kørende i Kamptrup til Barselgilde.
- 26/9 1847 I Eftermiddag har Jens (hans ældste søn) været kørende med Mette Marie fra Kamptrup, som har været her nogle Dage.

I mit arkiv findes ca. 100 breve, som Laura skrev til Kristian i tiden fra august 1870 til december 1872, og igen fra oktober 1873 til maj 1874. Ifølge bedstefaders tidligere omtalte almanakker har han i de første ni måneder af 1873 modtaget 28 breve, som altså er gået tabt. Det samme gælder alle de breve, som han har skrevet til Laura. Hun skriver i adskillige af sine breve: "Brænd mine Breve." Det har hun åbenbart gjort med hans.

De 100 breve tegner et smukt billede af en meget forelsket ung pige. Desuden fremgår det, at hun har stået for husførelsen i de herskabshjem, hvor hun har været ansat, og hun har haft et par piger til hjælp. Hun nævner bl.a. at hun har været i Ejsbøl ved Haderslev i tre år, antagelig 1866 - 1869. Det første halve hundrede af brevene er fra Vejle, hvor hun var hos en velhavende konsul Bergh indtil november 1871. Derpå var hun i to år i Tørning Mølle mellem Haderslev og Vojens.

Under opholdet i Vejle havde hun besøg af Kristian i slutningen af juli 1871, og de sås også et par gange i tiden 19. september til 20. oktober, medens han var indkaldt til efterårsmanøvre i Fredericia. Ved denne lejlighed blev de ringforlovede. Brevene indeholder en del oplysninger om hendes familie. Skatterne er høje, så nogle af hendes søskende påtænker at udvandre til Amerika, hvad nogle også gjorde senere. I de to år, hun var i Tørning Mølle skriver hun en hel del om fremtidsplaner; bl.a. har Kristian søgt stilling forskellige steder. Den 1. november 1873 flyttede hun hjem til Østerlindet, hvor hun i det næste halve år var beskæftiget med forberedelser til det kommende bryllup. bl.a. skulle der væves og sys udstyr. Kristian lånte penge af Jens for at bygge hus. (Om det er Lauras medgift eller forskud på hendes arvepart eller hvad, fremgår ikke af brevene) Det sidste brev er dateret 15. maj 1874, og den 25. maj blev de viet i Kalvslund lige på den danske side af grænsen øst for Ribe.

I Esbjerg boede de som tidligere nævnt i Havnegade indtil de i 1877 flyttede ind i den nye skole i Skolegade. Bedstefaders regnskabsbog, der er ført fra 1880 til 1886, giver et indblik i daglig-

livet. Bedstefaders løn var 80 kr. om måneden, og selvom leveomkostningerne var beskedne (den månedlige købmandsregning var på ca. 20 kr.) måtte indtægterne suppleres. De havde pensionærer, bl.a. den tidligere omtalte lærer Sørensen, og desuden havde de badegæster om sommeren. Familien blev efterhånden stor, og bedstemoder måtte have hjælp til husførelsen. En ung pige kostede 5 kr. om måneden, en vaskekone 1 kr. pr. dag og en sypige 60 øre. Der blev dog også råd til nogle adspredelser bl.a. rejser til Østerlandet og til Læborg, hvor Sørensen havde fået embede.

Bag i oldefaders bibel, som jeg har arvet, er der en del slægts-historiske data. Det sidste notat, som er skrevet af bedstefader lyder:

1887, Mandag den 14 Febr Formidd mellem 11 og 12 skjænkede Vorherre os to tvillingesønner. Dagen efter blev de hjemmedøbte og fik navnene Helge og Åge. 2 Dage efter Nedkomsten fik min kjære hustru Barselsfeber, den 26. April blev hun opereret af Dr Heiberg fra Kjøbenhavn. Den 29. s. M. Formiddag Kl 8 hensov hun blid og rolig i Herrens Navn og Tirsd. den 3. Maj jordfæstedes hendes Støv på Esbjerg Kirkegård. Gud trøste mig i min Sorg.

Arentsine Petersen (III,5) er født i Ålborg 9/2 1845. Hun blev gift Holmsland, men om hendes mand ved jeg intet. I april 1889 kom hun til Esbjerg fra Ålsø ved Grenå. Hun var enke, og jeg gætter på, at hun kom som husbestyrerinde. Hun blev gift med bedstefader i 1893.

Ifølge "Moster Mille" blev hun i familien Schmidt kaldt "Astmahønen", og hun blev betragtet som en ond stedmoder. Dette passer også med at "Risse" (V,16) har refereret sin moder, faster Isa (IV,4) for, at hun fratog de to piger Isa og Marie deres dukker for at give dem til piger i sin egen familie. Derimod mente onkel Karl (IV,11), som jeg har spurgt derom, at hun ikke var så slem.

Hun døde 18/2 1904, og Esbjergavisernes omtale af hende i anledning af begravelsen på Esbjerg kirkegård var ret intetsigende.

Carl Martin Langvad (III,6) er født i Kamptrup 2/7 1847. Han var knap to år gammel, da hans fader døde, og året efter døde moderen. De to forældreløse brødre kom nu til deres moster Mette Marie Raben i Stenderup, og året efter kom de som tidligere nævnt i

huset hos kordegn C. P. Raben og hustru i Ribe.

Om hans liv iøvrigt har jeg kun nogle få spredte oplysninger. I 1873 var han i en isenkramforretning i Viborg, og i 1874 flyttede han til Skive.

Han emigrerede til Amerika i 1882 og ernærede sig ved forskelligt arbejde i Chicago og omegn. I begyndelsen af 1890 skrev han tre breve til sin broder i Esbjerg og bad ham om at skaffe sig nogle penge, da han var syg af "tæring" og ikke kunne arbejde. Han døde den 15. april og blev begravet på en kirkegård i Chicago.

Han var ugift.